Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 12 lutego 2015 r.*

Odesłanie prejudycjalne — Ochrona konsumentów — Dyrektywa 93/13/EWG — Artykuł 7 — Umowa kredytu na zakup nieruchomości — Klauzula arbitrażowa — Nieuczciwy charakter — Powództwo wytoczone przez konsumenta — Krajowy przepis proceduralny — Brak właściwości sądu, przed który wytoczono powództwo o unieważnienie umowy adhezyjnej (standardowej), do rozpoznania żądania stwierdzenia nieuczciwego charakteru warunków umownych zawartych w tej umowie

W sprawie C-567/13

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Fővárosi Törvényszék (Węgry) postanowieniem z dnia 2 października 2013 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 5 listopada 2013 r., w postępowaniu:

Nóra Baczó,

János István Vizsnyiczai

przeciwko

Raiffeisen Bank Zrt,

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: M. Ilešič, prezes izby, A. Ó Caoimh, C. Toader (sprawozdawca), E. Jarašiūnas i C.G. Fernlund, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Kokott,

sekretarz: I. Illéssy, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 19 listopada 2014 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu rządu węgierskiego przez M.M. Tátrai i M.Z. Fehéra, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu Komisji Europejskiej przez K. Talabér-Ritz oraz M. van Beeka, działających w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

* Język postępowania: węgierski.

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. L 95, s. 29).

2 Niniejszy wniosek został złożony w ramach sporu między N. Baczó i J.I. Vizsnyiczaiem a Raiffeisen Bank Zrt w przedmiocie żądania unieważnienia umowy kredytu na zakup nieruchomości oraz klauzuli arbitrażowej zawartej w tej umowie.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Zgodnie z art. 1 ust. 1 dyrektywy 93/13:

„Celem niniejszej dyrektywy jest zbliżenie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich odnoszących się do nieuczciwych warunków umownych w umowach zawieranych pomiędzy sprzedawcą lub dostawcą [usługodawcą] a konsumentem”.

4 Artykuł 3 ust. 1 powyższej dyrektywy brzmi następująco:

„Warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, uzna[je] się za nieuczciwe, jeśli stoją[c] w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta”.

5 Artykuł 6 ust. 1 dyrektywy przewiduje:

„Państwa członkowskie stanowią, że […] nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców [usługodawców] z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta [na warunkach określonych w prawie krajowym], a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli będzie to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków”.

6 Zgodnie z art. 7 ust. 1 tej samej dyrektywy:

„Zarówno w interesie konsumentów, jak i […] [konkurujących ze sobą sprzedawców lub usługodawców] państwa członkowskie zapewnią [by istniały] stosowne i skuteczne środki mające na celu [przerwanie] […] stosowani[a] nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców i dostawców [usługodawców] z konsumentami”.

Prawo węgierskie

Prawo materialne

7 Paragraf 200 a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (ustawy nr IV z 1959 r. ustanawiającej kodeks cywilny, zwanej dalej „kodeksem cywilnym") w brzmieniu obowiązującym w dniu zawarcia umowy będącej przedmiotem sporu w postępowaniu głównym przewiduje:

„(1) Strony mogą określić treść umowy według swego uznania. Mogą też za obopólną zgodą wyłączyć stosowanie przepisów dotyczących umów, o ile prawo tego nie zabrania.

(2) Umowy naruszające przepisy prawne lub zawarte z […] [obejściem] przepisu prawnego są nieważne, o ile […] [przepis ten] nie przewiduje innych skutków [prawnych]. Nieważna jest również umowa […] [która w sposób oczywisty jest sprzeczna z dobrymi obyczajami]".

8 Zgodnie z § 209 ust. 1 wspomnianego kodeksu „ogólne warunki umów, jak również warunki umowy zawartej z konsumentem, które nie były indywidualnie negocjowane, są warunkami nieuczciwymi, jeżeli wbrew wymogom dobrej wiary i lojalności określają prawa i obowiązki stron wynikające z umowy w sposób jednostronny i nie podając uzasadnienia, ze szkodą dla tej strony, która nie ustalała tych postanowień".

9 Paragraf 209/A ust. 1 powyższego kodeksu przewiduje, że strona poszkodowana może zaskarżyć nieuczciwe warunki umów. Zgodnie z ust. 2 tego artykułu warunki takie są nieważne.

10 Paragraf 227 ust. 2 tego samego kodeksu stanowi, że „nieważne są umowy, których przedmiotem jest świadczenie niemożliwe".

11 Na podstawie § 239/A ust. 1 kodeksu cywilnego strona może żądać, aby sąd unieważnił umowę lub niektóre warunki tej umowy (częściowa nieważność), nie będąc przy tym zobowiązaną do żądania orzeczenia o skutkach prawnych tej nieważności.

12 Zgodnie z § 213 ust. 1 hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (ustawy nr CXII z 1996 r. o instytucjach finansowych i kredytowych) w brzmieniu obowiązującym w dniu zawarcia umowy będącej przedmiotem sporu w postępowaniu głównym nieważna jest umowa o kredyt konsumencki oraz umowa kredytu na zakup nieruchomości, jeśli nie są w niej zawarte warunki wymienione we wspomnianym przepisie, do których zaliczają się zwłaszcza przedmiot umowy, całkowity rzeczywisty koszt roczny lub wszystkie koszty związane z umową.

Prawo proceduralne

13 Zgodnie z § 3 ust. 2 a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törveny (ustawy nr III z 1952 r. ustanawiającej kodeks postępowania cywilnego, zwanej dalej „kodeksem postępowania cywilnego") sąd w braku odmiennego przepisu prawa jest związany żądaniami i argumentami prawnymi przedstawionymi przez strony. Sąd ocenia żądania i argumenty stron pod względem ich treści, a nie formy.

14 Na podstawie § 22 ust. 1 wspomnianego kodeksu járásbíróság (sąd rejonowy), bądź kerületi bíróság (sąd rejonowy dla danej dzielnicy) – są sądami powszechnymi. Sądy te są zatem właściwe rzeczowo we wszystkich sprawach nieobjętych zgodnie z ustawą właściwością törvényszék (sądu okręgowego).

15 Zgodnie z § 23 ust. 1 lit. k) wspomnianego kodeksu törvényszék jest właściwy do rozpoznawania spraw, których przedmiotem jest stwierdzenie nieważności nieuczciwych warunków umownych zwłaszcza na podstawie § 209/A kodeksu cywilnego.

16 W opinii 2/2010/VI.28 izby cywilnej Kúria (węgierskiego sądu najwyższego) w pełnym składzie w przedmiocie niektórych kwestii proceduralnych dotyczących powództw o unieważnienie wskazuje się, że sąd ma obowiązek z urzędu stwierdzić istnienie oczywistej przyczyny nieważności, którą można wykazać w sposób niebudzący wątpliwości na podstawie dostępnych dowodów.

17 W opinii 2/2011/XII.12 izby cywilnej Kúria w pełnym składzie w przedmiocie niektórych kwestii związanych z ważnością umów konsumenckich uściślono, że sądy rejonowe są zobowiązane w ramach rozpoznawania sprawy co do istoty zbadać nieuczciwy charakter warunku umownego albo na skutek zarzutu podniesionego przez stronę pozwaną, albo z urzędu.

18 Zgodnie z § 24 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego wartość przedmiotu sporu określa się zgodnie z wartością roszczenia lub wszelkich innych praw dochodzonych w pozwie.

19 Jeśli chodzi o naliczanie opłaty za wytoczenie powództwa cywilnego, § 39 ust. 11990. évi XCIII. tv. az illetékekről (ustawy nr XCIII z 1990 r. o opłatach, zwanej dalej „ustawą o opłatach") przewiduje, że o ile przepisy tej ustawy nie stanowią inaczej, podstawę naliczenia wysokości opłaty stanowi wartość przedmiotu sporu w dniu wytoczenia powództwa.

20 Niemniej § 39 ust. 3 ustawy o opłatach stanowi:

„Jeżeli wartości przedmiotu sporu nie można ustalić zgodnie z ust. 1, […] podstawa naliczenia opłaty wynosi:

a) przed sądami rejonowymi – 350 000 forintów węgierskich (HUF) w postępowaniu spornym […];

b) przed törvényszék:

— gdy orzeka on jako sąd pierwszej instancji – 600 000 forintów węgierskich (HUF) w postępowaniu spornym […]".

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

21 W dniu 13 września 2007 r. powodowie w postępowaniu głównym, N. Baczó i J.I. Vizsnyiczai, zawarli z instytucją bankową prawa węgierskiego – Raiffeisen Bank Zrt umowę zabezpieczonego hipoteką kredytu na zakup nieruchomości. Wspomniana umowa zawierała klauzulę arbitrażową, na mocy której do rozstrzygnięcia sporów powstałych na tle umowy kredytu, z wyjątkiem sporów dotyczących roszczeń pieniężnych, właściwy był sąd arbitrażowy.

22 W dniu 26 lutego 2013 r. powodowie w postępowaniu głównym wytoczyli przed Pesti Központi Kerületi Bíróság (główny sąd rejonowy dla dzielnicy Pest) powództwo o unieważnienie tejże umowy.

23 Na poparcie swojego powództwa powodowie w postępowaniu głównym twierdzili na podstawie § 239/A, § 200 ust. 2 i § 227 ust. 2 kodeksu cywilnego, że umowa kredytu na zakup nieruchomości, którą podpisali, była oczywiście niezgodna z prawem, sprzeczna z dobrymi obyczajami, a jej przedmiotem było świadczenie niemożliwe. Powodowie ci powołali się również na okoliczność, że wspomniana umowa spełniała przesłanki nieważności przewidziane w § 213 ust. 1 nr CXII z 1996 r. ustawy o instytucjach finansowych i kredytowych.

24 W następstwie żądania udzielenia dodatkowych informacji wystosowanego przez Pesti Központi Kerületi Bíróság powodowie w postępowaniu głównym zażądali również unieważnienia klauzuli arbitrażowej zawartej w ich umowie – na podstawie dyrektywy 93/13, § 209 ust. 2 kodeksu cywilnego oraz opinii 2/2011/XII.12 Kúria.

25 Mając na względzie to ostatnie żądanie i po zakwalifikowaniu umowy kredytu na zakup nieruchomości jako „umowy adhezyjnej (standardowej)", postanowieniem z dnia 6 maja 2013 r. Pesti Központi Kerületi Bíróság przekazał sprawę do rozpoznania Fővárosi Törvényszék (sądowi w Budapeszcie) na podstawie § 23 ust. 1 lit. k) kodeksu postępowania cywilnego, stanowiącego, że sądy okręgowe są właściwe do rozpoznawania spraw, których przedmiotem jest stwierdzenie nieważności nieuczciwych warunków umownych.

26 Powodowie w postępowaniu głównym zaskarżyli ww. postanowienie, żądając jego zmiany i uznania za właściwy sądu rejonowego. W powyższym względzie z postanowienia odsyłającego wynika, że na poparcie swojego środka zaskarżenia powodowie w postępowaniu głównym zaprzeczyli temu, by zażądali, po pierwsze, stwierdzenia nieuczciwego charakteru któregoś z warunków zawartej przez nich umowy kredytu na zakup nieruchomości, i po drugie, przekazania ich sprawy do rozpoznania sądowi okręgowemu.

27 Sąd odsyłający uściśla, że na mocy § 23 ust. 1 lit. k) kodeksu postępowania cywilnego konsument może żądać stwierdzenia nieuczciwego charakteru warunku zawartego w umowie adhezyjnej (standardowej) takiej jak ta będąca przedmiotem sporu w postępowaniu głównym jedynie przed sądem okręgowym, natomiast jeśli powództwo zostało wytoczone przed sąd rejonowy przez sprzedawcę lub usługodawcę, ten sam konsument, jako pozwany, może podnieść zarzut nieuczciwego charakteru tego warunku.

28 Jednak w zależności od wartości przedmiotu sporu sąd rejonowy może być właściwy, jeśli postępowanie o unieważnienie umowy adhezyjnej (standardowej) zostało wszczęte przez konsumenta z innego powodu. Zdaniem sądu odsyłającego rozsądne byłoby, aby sąd rejonowy mógł orzekać także w przedmiocie żądania unieważnienia nieuczciwych warunków tej samej umowy.

29 Wreszcie wspomniany sąd stoi na stanowisku, że zmuszenie konsumenta do wytoczenia powództwa przed sąd okręgowy może go postawić w niekorzystnej sytuacji, w szczególności ze względu na wyższe koszty postępowania przewidziane w § 23 ust. 1 lit. k) kodeksu postępowania cywilnego. Może to zagrozić realizacji celów przyświecających dyrektywie 93/13.

30 W powyższych okolicznościach Fővárosi Törvényszék postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy jest niekorzystne dla konsumenta postępowanie sądowe, w którym powód w sporze przed sądem rejonowym o unieważnienie umowy (ogólnych warunków umowy) wnosi również w pozwie o uznanie jednego z warunków umowy będącej przedmiotem sporu za nieuczciwy, przez co daje podstawy do tego, by właściwy był inny sąd, sąd okręgowy (törvényszék), skoro w sporze wszczętym przez drugą stronę umowy konsument może powołać się przed sądem rejonowym na nieuczciwy charakter warunku umowy, a przekazanie sprawy do sądu okręgowego powoduje obciążenie konsumenta większymi kosztami?

2) Czy sytuacja stałaby się bardziej wyrównana, gdyby konsument również mógł podnieść we wszczętym przez siebie przed sądem rejonowym postępowaniu o unieważnienie umowy nieuczciwy charakter określonych warunków tej umowy, przy czym ten sąd rejonowy nadal zachowywałby swoją właściwość?".

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

Uwagi wstępne

31 Na podstawie łącznej lektury pytań prejudycjalnych i uzasadnienia przedstawionego przez sąd odsyłający należy rozumieć, że sąd ten wnosi do Trybunału o orzeczenie co do zgodności krajowych unormowań proceduralnych z prawem Unii, a zwłaszcza z dyrektywą 93/13.

32 W powyższym względzie trzeba przypomnieć, że chociaż w ramach postępowania prejudycjalnego Trybunał nie jest właściwy do rozstrzygania w przedmiocie zgodności przepisów prawa krajowego lub praktyki krajowej z prawem Unii, to wielokrotnie orzekał on, iż jest właściwy do udzielenia sądowi odsyłającemu wszelkich wskazówek w zakresie wykładni tego prawa, umożliwiających temu sądowi ocenę takiej zgodności w celu wydania orzeczenia w zawisłej przed nim sprawie (zob. wyrok Pannon Gép Centrum, C-368/09, EU:C:2010:441, pkt 28 i przytoczone tam orzecznictwo).

33 W powyższych okolicznościach i ponieważ wątpliwości sądu odsyłającego dotyczą tego, czy stosowanie § 23 ust. 1 lit. k) kodeksu postępowania cywilnego nie spowoduje w przypadku konsumenta powołującego się na swoje prawa wynikające z dyrektywy 93/13 niekorzystnej sytuacji, należy uznać, że pytania prejudycjalne dotyczą wykładni wspomnianej dyrektywy, a w szczególności jej art. 7 ust. 1.

Co do istoty

34 W przedstawionych pytaniach, które należy przeanalizować łącznie, sąd odsyłający zwraca się w istocie o wyjaśnienie, czy art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie krajowemu przepisowi proceduralnemu, na mocy którego sąd rejonowy właściwy do orzeczenia w przedmiocie wytoczonego przez konsumenta powództwa o unieważnienie umowy adhezyjnej (standardowej), nie jest właściwy, aby rozpoznać żądanie tego konsumenta mające na celu stwierdzenie nieuczciwego charakteru warunków umownych zawartych w tej samej umowie.

35 W powyższym względzie należy na samym wstępie przypomnieć, że § 23 ust. 1 lit. k) kodeksu postępowania cywilnego leżał u podstaw wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawie, która doprowadziła do wydania wyroku Jőrös (C-397/11, EU:C:2013:340).

36 We wspomnianej sprawie sąd odsyłający zwrócił się do Trybunału między innymi o wyjaśnienie, czy dyrektywę 93/13 należy interpretować w ten sposób, że sąd krajowy, przed którym toczy się postępowanie w sprawie ważności warunków umowy zawartej z konsumentem, może z urzędu zbadać nieuczciwy charakter spornych warunków i orzec ewentualnie o unieważnieniu umowy, nawet jeśli zgodnie z prawem krajowym inny sąd jest właściwy do stwierdzenia nieważności nieuczciwych warunków umownych.

37 W pkt 53 wyroku Jőrös (EU:C:2013:340) Trybunał orzekł, że dyrektywa 93/13 powinna być interpretowana w ten sposób, że sąd krajowy, który z urzędu stwierdza nieuczciwy charakter warunku umownego, powinien w miarę możliwości zastosować krajowe przepisy proceduralne w taki sposób, aby wyciągnąć wszystkie konsekwencje, które na podstawie prawa krajowego wynikają ze stwierdzenia nieuczciwego charakteru danego warunku, w celu zapewnienia, że konsument nie będzie nim związany.

38 Niemniej należy podkreślić, że niniejsza sprawa różni się od sprawy, która doprowadziła do wydania wyroku Jőrös (EU:C:2013:340) tym, że dotyczy ona ustalenia, czy – poza podniesieniem zarzutu nieważności umowy objętej zakresem stosowania dyrektywy 93/13 – konsument, jako powód, powinien mieć możliwość podniesienia zarzutu nieuczciwego charakteru zawartych w tej umowie warunków umownych, bez względu na przepis prawny normujący właściwość, który zobowiązywałby tegoż konsumenta do przedstawienia takiego zarzutu przed innym sądem krajowym.

39 Artykuł 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 zobowiązuje państwa członkowskie do zapewnienia, by w ich krajowych porządkach prawnych istniały stosowne i skuteczne środki mające na celu zaprzestanie stosowania nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców lub usługodawców z konsumentami.

40 Dyrektywa 93/13 nie zawiera natomiast wyraźnego przepisu określającego, który sąd jest właściwy do rozpoznania wytoczonych przez konsumentów powództw o stwierdzenie nieważności takich nieuczciwych warunków.

41 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału w braku uregulowań unijnych w danej dziedzinie zadaniem krajowego porządku prawnego każdego z państw członkowskich – zgodnie z zasadą ich autonomii proceduralnej – jest wyznaczenie właściwych sądów i określenie zasad postępowania mających na celu zapewnienie ochrony praw, które jednostki wywodzą z prawa Unii (wyrok Agrokonsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, pkt 35 i przytoczone tam orzecznictwo).

42 W powyższym względzie z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika także, że zasady postępowania mające na celu zapewnienie ochrony praw, które jednostki wywodzą z prawa Unii, nie mogą być mniej korzystne niż zasady dotyczące podobnych postępowań o charakterze krajowym (zasada równoważności) oraz że nie mogą uniemożliwiać w praktyce lub czynić nadmiernie utrudnionym wykonywania praw przyznanych przez prawo Unii Europejskiej (zasada skuteczności) (zob. podobnie wyroki: Impact, C-268/06, EU:C:2008:223, pkt 46 i przytoczone tam orzecznictwo; a także Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León, C-413/12, EU:C:2013:800, pkt 30).

43 W pierwszym rzędzie, jeśli chodzi o zasadę równoważności, należy zaznaczyć, że zarówno w swych uwagach na piśmie, jak i na rozprawie Komisja Europejska wyraziła wątpliwości co do zgodności z tą zasadą krajowego przepisu proceduralnego takiego jak § 23 ust. 1 lit. k) kodeksu postępowania cywilnego, który przyznaje sądom okręgowym wyłączną właściwość do rozpoznawania wytoczonych przez konsumentów powództw o stwierdzenie nieważności nieuczciwych warunków umownych. Komisja porównuje w tym celu wspomniane powództwa z wytoczonymi przez konsumentów, z innych powodów, powództwami o stwierdzenie nieważności warunków umownych, jako że sądy rejonowe mogą – w zależności od wartości przedmiotu sporu – być właściwe do rozpoznawania tych drugich powództw.

44 Należy jednak podkreślić, że wyłącznie do sądu krajowego, który ma bezpośrednią znajomość mających zastosowanie zasad postępowania, należy ustalenie, czy dane powództwa są podobne pod względem ich przedmiotu, podstawy oraz istotnych elementów (zob. wyroki: Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, pkt 50; Agrokonsulting-04, EU:C:2013:432, pkt 39).

45 Zakładając, że wytoczone przez konsumentów powództwa o stwierdzenie nieważności warunków umownych z powodów wynikających głównie bądź wyłącznie z dyrektywy 93/13 z jednej strony oraz wytoczone przez konsumentów powództwa o stwierdzenie nieważności warunków umownych z powodów wynikających wyłącznie z prawa krajowego z drugiej strony są podobne, należy zbadać, czy zasady postępowania dotyczące tychże powództw opartych na prawie Unii są mniej korzystne niż zasady dotyczące powództw opartych wyłącznie na prawie krajowym.

46 W powyższym względzie należy mieć na uwadze, że właściwość sądów okręgowych do rozpoznania powództw wytoczonych z powodów wynikających z prawa Unii niekoniecznie stanowi zasadę postępowania, którą można zakwalifikować jako „niekorzystną”. Wyznaczenie tych mniej licznych niż sądy rejonowe sądów wyższej instancji może bowiem sprzyjać bardziej spójnemu i wyspecjalizowanemu przebiegowi postępowań w sprawach dotyczących przepisów dyrektywy 93/13.

47 W odniesieniu do wyższych kosztów sądowych, jakie powód mógłby ponieść przed sądem okręgowym, nie można sądzić wyłącznie na podstawie tej okoliczności, że rozpoznawanie przed wspomnianym sądem sprawy takiej jak ta będąca przedmiotem postępowania głównego narusza zasadę

równoważności. Wykładnia taka sprowadzałaby się bowiem do oceny równowagi między ochroną praw, które jednostki wywodzą z prawa Unii, a ochroną praw, które jednostki wywodzą z prawa krajowego, jedynie pod kątem kosztów, nie bacząc na ewentualne korzyści wynikające z procedury przewidzianej do rozpatrywania powództw opartych na prawie Unii, takich jak powództwa wymienione w poprzednim punkcie.

48 Z powyższego wynika, że nie można uznać, iż § 23 ust. 1 lit. k) kodeksu postępowania cywilnego narusza zasadę równoważności.

49 W odniesieniu w drugim rzędzie do zasady skuteczności z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że w każdym przypadku analiza kwestii, czy przepis krajowego prawa procesowego powoduje, iż stosowanie prawa Unii staje się niemożliwe lub nadmiernie utrudnione, musi uwzględniać miejsce tego przepisu w całym postępowaniu, tryb tego postępowania i jego szczególne cechy przed różnymi sądami krajowymi (wyrok Pohotovosť, C-470/12, EU:C:2014:101, pkt 51).

50 Jeśli chodzi o powództwo będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, z postanowienia odsyłającego wynika, że stwierdzenie przez sąd rejonowy braku swojej właściwości i przekazanie sprawy do rozpoznania sądowi okręgowemu mogłoby oznaczać wyższe koszty dla konsumentów jako powodów.

51 W powyższym względzie należy przypomnieć, że zasady proceduralne dotyczące konstrukcji krajowych środków odwoławczych mają na celu ochronę ogólnego interesu zapewnienia prawidłowego przebiegu postępowań oraz przewidywalności i dlatego powinny mieć naturalne pierwszeństwo przed interesami jednostkowymi, a co za tym idzie, nie mogą się różnić w poszczególnych przypadkach w zależności od sytuacji finansowej stron (wyrok Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León, EU:C:2013:800, pkt 38).

52 W celu przestrzegania zasady skuteczności organizacja krajowych środków odwoławczych nie może uniemożliwiać lub nadmiernie utrudniać wykonywania praw, które jednostki wywodzą z prawa Unii (wyrok Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León, EU:C:2013:800, pkt 39).

53 W niniejszym przypadku, po pierwsze, należy zauważyć, że z przedłożonych Trybunałowi akt sprawy wynika, iż jedynie w określonej i rzadkiej sytuacji wyłączna właściwość rzeczowa sądu okręgowego na podstawie § 23 ust. 1 lit. k) kodeksu postępowania cywilnego może wiązać się dla konsumenta, jako powoda, z uiszczeniem wyższej opłaty. Z zastrzeżeniem ustaleń, jakich powinien dokonać sąd odsyłający w tym zakresie, przypadek taki miałby miejsce jedynie wówczas, gdy nie można ustalić wartości przedmiotu sporu, wobec czego na mocy § 39 ust. 3 lit. b) ustawy o opłatach opłata należna z tytułu powództwa wytoczonego przed sąd okręgowy odpowiada w tym przypadku ryczałtowej kwocie.

54 Po drugie, z przedłożonych Trybunałowi akt sprawy wynika również, że wymaga się, by pozwy wniesione do sądów okręgowych, w tym pozwy zawierające żądanie stwierdzenia nieuczciwego charakteru warunków umownych, były sporządzane przez adwokatów.

55 Niemniej należy uwzględnić mechanizmy przewidziane przez krajowe unormowania proceduralne mające na celu zaradzenie ewentualnym trudnościom finansowym konsumenta, jak uzyskanie pomocy prawnej, które mogłyby zrekompensować dodatkowe koszty postępowania związane zarówno z koniecznością uiszczenia wyższej opłaty, jak i z koniecznością skorzystania z usług adwokata, co wynika ze stwierdzenia przez sąd rejonowy braku swojej właściwości i przekazania sprawy do rozpoznania sądowi okręgowemu (zob. wyrok Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León, EU:C:2013:800, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo).

56 Po trzecie, Komisja utrzymuje, że ewentualne odległe położenie sądu okręgowego w stosunku do miejsca zamieszkania konsumenta może stanowić przeszkodę w wykonywaniu jego prawa do wytoczenia powództwa.

57 Należy jednak stwierdzić, że akta sprawy przedłożone Trybunałowi nie pozwalają uznać – z zastrzeżeniem ustaleń, jakich powinien dokonać sąd odsyłający – że prawidłowy przebieg postępowania wymaga stawiennictwa konsumenta jako powoda w każdym stadium postępowania (zob. podobnie wyrok Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León, EU:C:2013:800, pkt 41).

58 Wreszcie po czwarte, należy podkreślić, że – jak stwierdził w przedstawionych uwagach rząd węgierski – celem § 23 ust. 1 lit. k) kodeksu postępowania cywilnego jest powierzenie rozstrzygania sporów dotyczących nieuczciwych warunków umownych sędziom sądów okręgowych, którzy posiadają większe doświadczenie zawodowe, co ma zapewnić jednolitą praktykę oraz skuteczniejszą ochronę praw konsumentów.

59 W konsekwencji na przedstawione pytania należy odpowiedzieć, że art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 powinien być interpretowany w ten sposób, iż nie stoi on na przeszkodzie krajowemu przepisowi proceduralnemu, na mocy którego sąd rejonowy właściwy do orzeczenia w przedmiocie wytoczonego przez konsumenta powództwa o unieważnienie umowy adhezyjnej (standardowej) nie jest właściwy, aby rozpoznać żądanie tego konsumenta dotyczące stwierdzenia nieuczciwego charakteru warunków umownych zawartych w tej samej umowie, chyba że stwierdzenie przez sąd rejonowy braku swojej właściwości pociąga za sobą niedogodności proceduralne mogące nadmiernie utrudnić wykonywanie praw przyznanych konsumentowi przez prawo Unii. Do sądu krajowego należy dokonanie niezbędnych ustaleń w tym zakresie.

W przedmiocie kosztów

60 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich powinien być interpretowany w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie krajowemu przepisowi proceduralnemu, na mocy którego sąd rejonowy właściwy do orzeczenia w przedmiocie wytoczonego przez konsumenta powództwa o unieważnienie umowy adhezyjnej (standardowej) nie jest właściwy, aby rozpoznać żądanie tego konsumenta dotyczące stwierdzenia nieuczciwego charakteru warunków umownych zawartych w tej samej umowie, chyba że stwierdzenie przez sąd rejonowy braku swojej właściwości pociąga za sobą niedogodności proceduralne mogące nadmiernie utrudnić wykonywanie praw przyznanych konsumentowi przez prawo Unii Europejskiej. Do sądu krajowego należy dokonanie niezbędnych ustaleń w tym zakresie.

Podpisy